

عوامل مؤثر بر دوستی دختر و پسر در بین جوانان شهر شیراز

با تأکید بر فرآیند جهانی‌شدن

بیژن خواجه نوری، استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه شیراز*

مریم السادات دل‌آور، کارشناس ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه شیراز

چکیده

از آنجا که دوستی دختر و پسر پیش از ازدواج می‌تواند نهاد خانواده را با مخاطره روبه‌رو سازد، لذا این روابط یکی از مسایل مهم جوامع مختلف، به ویژه جامعه اسلامی که دستورهای مؤکدی برای این نوع روابط وضع شده است. این تحقیق ضمن بررسی مطالعات انجام شده تجربی و پیشینه نظری روابط دوستی به بررسی رابطه دوستی با جنس مخالف در بین ۵۳۱ دختر و پسر جوان در شهر شیراز پرداخته است. نظریه تحقیق ملهم از آرای گیدنز در خصوص جهانی‌شدن و صمیمیت می‌باشد. روش تحقیق این مطالعه پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته بوده است. نتایج به دست آمده در سطح تحلیل‌های دو متغیره نشان داده‌اند که میزان استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی و شیوه زندگی نوین بر گرایش جوانان به دوستی با جنس مخالف تأثیر فراوانی دارند. همچنین، نتایج حاصل از تحلیل چند متغیره نشان دهنده آن است که فشار دوستان، میزان مذهبی بودن (به عنوان نوعی سبک زندگی)، استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی نوین و در نهایت، فشار خانواده در مجموع، توانسته‌اند ۳۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین کنند.

واژه‌های کلیدی: دوستی دختر و پسر، سبک زندگی، فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، خانواده، دوستان.

مقدمه

عموماً اعتقاد بر این است که توسعه اقتصادی، بسیاری از جوامع را در جاده نوگرایی^۱ قرار داده است. در قرن بیستم ما شاهد انقلاب اطلاعاتی و به همراه آن، فروپاشی فواصل زمانی و مکانی بودیم. به همراه دیگر تحولات در عرصه اجتماع، این دگرگونی‌ها و علاوه بر آنها، ابتدا در کشورهای صنعتی رخ داد، اما به تدریج به جوامع دیگر گسترش یافت. بسیاری از متفکران، این مسیر و پویایی توسعه را از دیدگاه‌های مختلف با اصطلاحات متفاوتی یاد کرده‌اند. برای مثال، بل (جامعه مابعد صنعتی)، دراگر (جامعه مابعد سرمایه‌داری)، جیمسن و فدرستون (مابعد نوگرایی)، لش (مدرنیته دیگر)، بک (نوگرایی انعکاسی^۲ یا جامعه پرخطر)، گیدنز (ماورای نوگرایی)، باومن و بودریار (جامعه مصرفی) و در نهایت، کاستلز (جامعه شبکه‌ای) را برای این دگرگونی‌ها به کار برده‌اند. با وجود چنین تنوع مفهومی، فرض مشترک همه این اندیشمندان این است که پدیده جدیدی در سطح اجتماع رخ داده که بسیار اساسی است و آن، این واقعیت است که تحولات در حال جریان تأثیری جهانی دارند و دامنه، عمق و سرعت نفوذ آنها بی‌سابقه است.

این تحولات همه عرصه‌های عمومی و خصوصی زندگی افراد جامعه را تحت تأثیر قرار داده و موجب شده است تا پدیده‌های اجتماعی پیشین به اشکال جدید خود نمایی کنند. نوگرایی و جهانی‌شدن با ایجاد فرصت‌های ارتباطی وسیع [از طریق رسانه‌های مختلف، به ویژه رسانه‌های دیجیتالی] بین فرهنگ‌ها، موجب تعاملات وسیعی اجتماعی و فرهنگی بین جوامع گوناگون با فرهنگ‌های متفاوت شده‌اند. این امر سبب شده است تا مردم جوامع مختلف از نوع

زندگی اعضای جوامع دیگر اطلاعات پیدا کرده، از رفتار و اندیشه‌های آنها ایده‌های جدید بگیرند و زندگی خود را با آنها مقایسه کنند. همین مسأله موجب شده است که اعضای یک جامعه در مقابل خود الگوهای رفتاری متعددی مشاهده کنند و این امکان برای آنها فراهم آمده تا از میان آنها، یکی و یا ترکیبی از چند نوع الگوی رفتاری را که در برخی از موارد متناقض نیز می‌نمایند، انتخاب کنند. به بیان جامعه‌شناسانه، امروزه گروه‌های مختلف مردم می‌توانند شیوه زندگی خود را تا حدودی آنچنان که می‌خواهند انتخاب کنند.

انتخاب سبک‌های مختلف زندگی آن چنانکه افراد و یا گروه‌ها می‌خواهند، سبب شده است تا پدیده‌هایی که پیشتر مسأله اجتماعی نبوده‌اند، امروزه در برخی از فرهنگ‌ها به مسأله اجتماعی تبدیل شوند. یکی از این پدیده‌ها دوستی دختر و پسر پیش از ازدواج است. دوستی یکی از نیازهای مهم زندگی انسان از دیرباز بوده و نقش مهمی در زندگی مردم ایفا نموده است. کلینگر در مطالعه‌ای که در سال ۱۹۷۷ میلادی انجام داده است، بیان می‌کند که بسیاری از افراد مورد مطالعه وی، دوستی را موجب معنادار شدن زندگی‌شان دانسته‌اند (Fehr, 1996: 4). آرگیل نیز در مطالعه خود در سال ۱۹۸۷ میلادی بیان می‌کند که افراد مورد مطالعه‌اش دوستان را منبع شادی زندگی، مستقل از ازدواج و خانواده دانسته‌اند (ibid: 4).

از سوی دیگر، روابط گروه همسالان نقش مهمی را در زندگی جوانان ایفا می‌کند و کشف هویت‌های اجتماعی‌شان و همچنین جدایی از خانواده و تحمل فشار را برای آنها تسهیل می‌سازد. بسیاری از مطالعاتی که بر روی پیوندهای گروه‌های همسالان انجام شده، دوستی را مورد آزمون قرار داده‌اند، اما تعداد محدودی

رسانه‌های جدید، همچون اینترنت و ماهواره به طور مستقیم و غیرمستقیم تبلیغ، اشاعه و تقویت می‌شود. این رسانه‌ها بیشتر ارزش‌های فرهنگی جامعه خود را رواج می‌دهند و معمولاً حساسیت زیادی در خصوص حدود و مرزهای دوستی ندارند. اشاعه این رفتارهای اجتماعی می‌تواند به دگرگونی ارزشی در جامعه و رابطه پذیرفته شده بین دو جنس در جامعه ایران منجر شود و نظام خانواده و ازدواج را تهدید کند.

در این تحقیق، دوستی دختر و پسر به عنوان بخشی از حیات اجتماعی جوانان بررسی شده است. در این رابطه به تأثیر جهانی شدن فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی و سبک زندگی جوانان بر روابط دوستی‌بانه‌ی آنها در شهر شیراز پرداخته می‌شود. در همین راستا، نتایجی که جوانان معتقد بوده‌اند در نتیجه دوستی با آنها روبه رو شده‌اند نیز مورد توجه قرار می‌گیرد. بر این اساس، سؤال‌های تحقیق حاضر این است که اولاً آیا بین استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی نوین و میزان دوستی دختر و پسر رابطه وجود دارد؟ دوم، آیا بین سبک زندگی و میزان دوستی دختر و پسر رابطه وجود دارد؟ سوم اینکه آیا دوستان و خانواده‌ها در دوستی دختر و پسر نقشی ایفا می‌کنند؟

مروری بر آثار دیگران

موحد و دیگران در مقاله‌ای با عنوان "ناهمگنی جنسیتی، نگرش افراد و ارتباط دختران و پسران در دانشگاه"، به بررسی نقش ناهمگنی جنسیتی در کلاس‌های درس در دانشگاه شیراز و اثر آن بر دوستی دختر و پسر پرداخته‌اند. نتایج تحقیق نشان دهنده آن است که هر چه ناهمگونی جنسیتی در کلاس‌های درس بیشتر باشد، ایجاد فرصت تماس بیشتر گشته و

از این مطالعات به بررسی دوستی با جنس مخالف پرداخته‌اند (Pagano & Hirsch, 2006). کوتاه آنکه، دوستی به نوعی از روابط بین شخصی اطلاق می‌شود که شامل هنجارهای مهربانی و مسؤولیت هستند. همچنین دوستان، مردمی هستند که در جستجوی همکاری با یکدیگر و در نبود فشارهای اجتماعی قوی در جستجوی نزدیک شدن به یکدیگر هستند (Hartup, 1975: 11)، اما در این میان، یکی از موضوع‌هایی که دوستی را می‌تواند به معضلی اجتماعی تبدیل کند، رابطه دو جنس مخالف با یکدیگر، بخصوص در دوران نوجوانی و جوانی است. در این نوع دوستی، دو نفر از جنس متفاوت به تجاربی دست می‌یابند که در دوستی با همجنسان خود تجربه نمی‌کنند.

جامعه ایران، جامعه‌ای جوان است که هر ساله تعداد زیادی از نوجوانان به سن ازدواج می‌رسند، اما به دلایل مختلف، از جمله ادامه تحصیلات، بخصوص در سطح دانشگاهی و مشکلات اقتصادی، ازدواج گروهی از آنها به تأخیر می‌افتد، اما این تأخیر مانع از آن نمی‌شود که تمایلات به جنس مخالف نیز با آن فروکش کند. آنچه امروزه دوستی دختر و پسر را در جامعه ایران به مسأله‌ای اجتماعی تبدیل کرده است، تعارض بین نگرش‌های مذهبی و سنتی از یک سو و نگرش‌های جدید از سوی دیگر است. نگرش اولی، خواهان مرزبندی‌های جنسیتی و رعایت قواعد و مقررات مرتبط با ارتباطات جنسیتی است و می‌کوشد روابط دو جنس را پیش از ازدواج محدود کند، اما نگرش دومی که حاصل تماس با فرهنگ‌های دیگر بخصوص فرهنگ‌های غربی، غیر دینی و مانند آنهاست، این حساسیت‌ها را نشان نمی‌دهد و به نوعی تشویق نیز می‌کند. این نوع نگرش معمولاً از طریق

در نتیجه، میزان دوستی دو جنس افزایش یافته است. اما این نتیجه‌گیری را باید با احتیاط بیشتری برای دخترها در نظر گرفت (موحد و دیگران، ۱۳۸۸). در مطالعه‌ای دیگر که موحد و عباسی بر روی دوستی دختر و پسر انجام داده‌اند، مشاهده شده است که ارزش‌های دینی، نگرش دوستان و خانواده بر روی روابط بین دخترها و پسرها پیش از ازدواج بیشترین اثر را داشته‌اند و توانسته‌اند بیش از ۶۰ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین کنند (موحد و عباسی، ۱۳۸۵).

حجازی و فرتاش در مقاله‌ای با عنوان "تفاوت‌های جنسیتی در سبک‌های هویت، تعهد هویت و کیفیت دوستی" نشان داده‌اند که دختران در استفاده از سبک هویت اطلاعاتی بر پسران پیشی می‌گیرند، لیکن دختران و پسران در استفاده از سبک هویت هنجاری و سبک هویت مغشوش/اجتنابی و تعهد هویت تفاوت معناداری نشان نمی‌دهند و همچنین، در ارتباط با مؤلفه‌های کیفیت دوستی، دختران به صورت معناداری در صمیمیت، افشای خود و تقابل دوستی بر پسران برتری دارند. در مؤلفه‌های مجاورت و وفاداری و اعتماد، تفاوت معناداری بین دو جنس مشاهده نشده است (حجازی و فرتاش، ۱۳۸۵).

عارفی و همکارانش به بررسی رابطه بین "سبک‌های دلبستگی با کیفیت دوستی" پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که بین سبک دلبستگی ایمن و کیفیت دوستی رابطه مثبت معناداری وجود دارد و بین سبک دلبستگی ناایمن با کیفیت دوستی رابطه منفی وجود دارد و همچنین، بین سبک دلبستگی اضطرابی-دوسوگرا با مؤلفه‌های دوستی ارتباط منفی به دست آمده است (عارفی و دیگران، ۱۳۸۳).

دهقان و نیکبخش در مقاله‌ی خود با عنوان

"شکل‌گیری روابط صمیمانه در اتاق‌های گفتمان اینترنتی" به این نتیجه رسیده‌اند که عدم حضور فیزیکی کاربران در اتاق‌های گفتمان متن بنیان در اینترنت نه تنها مانع تبادل پیام‌های احساسی و اجتماعی بین تعاملگران نخواهد شد، بلکه کاربرانی که سابقه حضور بیشتری در این اتاق‌ها دارند، با کسب توانایی در تبادل پیام در قالب متن، یاد می‌گیرند که چگونه نشانه غیر کلامی و کلامی در ارتباطات رو در رو را با استفاده از امکانات موجود در اتاق‌های گفتمان متن بنیان به صورت متن در آورده، با رمزگذاری و رمزگشایی این پیام‌ها به تبادل ویژگی‌های شخصیتی و احساسات خود پردازند. به این ترتیب، کاربران در همان حالی که با گذشت زمان توانایی تبادل پیام در قالب متن را می‌آموزند به سبب گمنامی در این اتاق‌ها به بازی نقش و خود افشایی پرداخته، بیان آنچه در دنیای واقعی امکان‌ناپذیر بود را ندارند، زمینه برقراری ارتباط در محیط مجازی را برای شکل‌گیری روابط صمیمانه آنها آماده می‌سازد (دهقان و نیکبخش، ۱۳۸۵).

جوکار در مطالعه‌ای با عنوان "مقایسه نگرش دانشجویان دانشکده‌های علوم انسانی و مهندسی دانشگاه شیراز" نشان داده است که در مجموع پسران نگرش مثبت‌تری به دوستی و رابطه با جنس مخالف دارند تا دختران. همچنین، نگرش دانشجویان مهندسی به چنین روابطی مثبت‌تر از دانشجویان علوم انسانی است (جوکار، ۱۳۸۳). بریج در مطالعه خود با عنوان "چگونه اینترنت می‌تواند دوستی را گسترش دهد؟" نشان می‌دهد که مقدار مکاتبات نوشته شده در فضای مجازی، باعث عمیق‌تر شدن دوستی و دقیق‌تر شدن در خود و شخصیت دوستان اینترنتی می‌گردد. به همین دلیل، اینترنت باعث ترویج دوستی‌های قوی‌تر می‌شود

دوستی‌های آنلاین، طول مدت ارتباط و تأثیرگذاری این ارتباط بر فعالیت‌های آنلاین افراد می‌پردازد (Whitty, 2008). در مطالعاتی که فر به تنهایی و یا با همکارانش در سال‌های بین ۱۹۸۸ تا ۱۹۹۴ انجام داده است، مشخص می‌شود که مردم عادی برای عشق‌هایی از نوع دوستی، اهمیت زیادی قایل شده‌اند (Fehr, 1996: 4).

نتایج تحقیقات گویای آن است که مطالعات اندکی در این زمینه در ایران صورت گرفته است و بیشتر مطالعات جنبه توصیفی و نگرش‌سنجی دارند و به طور عمیق این نوع رابطه و عواملی را که موجب تغییر و تحولات در این رابطه می‌شوند، بررسی نکرده‌اند. همچنین، بیشتر دانشجویان را مطالعه کرده‌اند و این در حالی است که دانشجویان اگر چه جزو گروه‌های جوان هستند، اما علی‌الاصول جزو گروه‌های نخبه جامعه نیز محسوب می‌شوند و به لحاظ هوش‌بهر و شیوه زندگی دانشگاهی با سایر جوانانی که در محل سکونتشان در شهر شیراز هستند، متفاوتند.

چارچوب نظری

پژوهشگران در خصوص روابط بین شخصی افراد مطالعات فراوانی نموده و در تبیین این روابط کوشیده‌اند؛ برای مثال، اینکه چرا برخی با برخی دیگر ارتباط دوستانه برقرار می‌کنند و به بیان دیگر، فردی را برای دوستی بر می‌گزینند، ولی دیگری را انتخاب نمی‌کنند؟ همچنین، چرا برخی از دوستی‌ها پایان می‌یابند، ولی برخی نه تنها پایان نمی‌یابند، بلکه گسترده‌تر و عمیق‌تر می‌شوند؟ دانشمندان زیادی در حوزه‌های مختلف علوم انسانی، بخصوص جامعه‌شناسی و روانشناسی کوشیده‌اند به این گونه

(Bridge, 2008). میج و تالمود در مقاله خود باعنوان "کیفیت دوستی‌های آنلاین و افلاین" نشان داده‌اند که ریشه دوستی‌ها در اینترنت از نزدیکی و حمایت کمتری برخوردار است، زیرا دوستان آنلاین در فعالیت‌های مشترک کمتر حضور دارند (Mech & Talmud, 2006).

نتایج تحقیق هاردی و بازول باعنوان "پیدا کردن عشق آنلاین" نشان می‌دهد که امروزه اینترنت جایگزین راه‌های سنتی برای دوستی و روابط عاشقانه شده است (Hardie & Buzwell, 2006). یی در مقاله‌ای تحت عنوان "تفاوت سبک‌های دلبستگی در روابط آنلاین" نشان می‌دهد که این تفاوت تنها در دوستی‌های رسمی دیده می‌شود و افراد پریشان حواس در سطح پایین‌تر از افراد مطمئن در این نوع رابطه آنلاین به طور وسیع و عمیق حضور دارند (Ye, 2007). کورنول و لاندگرن در مقاله‌ای باعنوان "عشق در اینترنت" به بررسی مقایسه گزارش روابط عاشقانه از اعضای اتاق گفت‌وگو در فضای مجازی در مقابل ارتباط چهره به چهره در روابط روزمره پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که تعهد و جدیت در فضای مجازی کمتر از فضای واقعی است و تمایل به بالاتر نشان دادن ویژگی‌های فیزیکی و سن در فضای مجازی بیشتر از فضای واقعی است (Cornwell & Lundgren, 2007).

ویتی در مقاله‌ای باعنوان "تجربه، روابط عاشقانه، روابط جنسی و دوستی در اینترنت" نشان می‌دهد که فضای مجازی محیط منحصر به فردی را برای افراد به منظور یادگیری و تجربه در مورد روابط و تمایلات جنسی در اختیار آنها قرار می‌دهد و همچنین، به بررسی خصوصیات افراد (شخصی، فیزیکی و جذابیت) مقدار زمان صرف شده در

انتظار دارند در روابط بدیل قابل دسترسی دریافت کنند، مقایسه می‌کنند. طبق این نظریه، فرآیند ارزیابی رضایت، شامل مقایسه‌ها با نتایج دیگر مردم که در رابطه‌هایشان دریافت می‌کنند و همچنین، مقایسه‌هایی است که ما با روابط گذشته، به دست آورده‌ایم. ما بر مبنای این مقایسه‌ها حسی از سطح پاداش‌ها و هزینه‌ها را توسعه می‌دهیم که در رابطه می‌یابیم. اگر این نتایج در رابطه حاضر بر اساس این معیار باشد، نظریه پیش‌بینی می‌کند که از رابطه راضی خواهیم بود، اما اگر نتایج پایین‌تر از سطح مقایسه باشد، ما از آن ناراضی خواهیم بود (Fehr, 1996: 25).

نظریه برابری هات فیلد^۵: فرض اساسی این نظریه، این است که ما سعی می‌کنیم تا نتایجمان را در رابطه‌ای که وارد می‌شویم، به حداکثر برسانیم. ما نتایجمان را در مقابل فرآیندهای مقایسه ارزیابی می‌کنیم. در حال در این نکته نظریه‌ها گوناگون می‌شوند. نظریه پردازان مبادله اجتماعی معتقدند که ما پاداش‌ها و هزینه‌ها را در روابط فعلی مان با افرادی که معتقدیم که می‌توانستیم در روابط بدیل به دست آوریم، مقایسه می‌کنیم، اما نظریه برابری معتقد است که ما نتایج خود را با نتایج شریک در رابطه مان، مقایسه می‌کنیم. این تفاوت کلیدی بین دو نظریه است. پیش‌بینی نظریه‌های مبادله اجتماعی این است که تا آنجا که پاداش‌ها سنگین‌تر از هزینه‌ها در روابط باشند، ما رضایت خواهیم داشت. آن دسته از نظریه پردازان برابری که معتقدند انصاف موضوع اصلی در روابط است، پیش‌بینی می‌کنند که ما فقط هنگامی از رابطه رضایت خواهیم داشت که درک کنیم نتایجمان با نتایج شریکمان قابل مقایسه باشند.

پرسش‌ها پاسخ داده، برای تبیین آنها نظریات مختلف از منظرهای متفاوت ارائه داده‌اند. در اینجا ضمن بررسی نظریات مختلف سعی خواهد شد چارچوب نظری تحقیق ارائه شود.

نظریه‌های تقویت: کاربرد اصول تقویت برای مطالعه جذابیت توسط بیرن و کلور^۱ و لوت و لوت^۲ ارائه شده است. هر دوی این گروه‌های کاری بر این عقیده‌اند که ما جذب مردمی می‌شویم که به ما پاداش می‌دهند. همچنین، این نظریه پردازان به اصول شرطی کردن کلاسیک اهمیت می‌دهند و بعلاوه، پیش‌بینی می‌کنند که ما مردمی را دوست داریم که تقریباً با تجربیات ما از پاداش‌های دریافت شده مرتبط هستند (Fehr, 1996: 24).

نظریه مبادله اجتماعی و برابری: این نظریه نیز مانند نظریه تقویت بر نقش پاداش‌ها در جذب، تأکید می‌کند، اما آنها در جستجوی تبیین رفتار در روابط در حال جریان هستند تا آنکه بر روی جذب اولیه^۳ تمرکز کنند. علاوه بر این، آنها افزون بر سازه پاداش، تعدادی سازه برای توجیه رضایت و تعهد در روابط مطرح می‌کنند. یکی از این نظریه‌ها که تأثیر عمده‌ای در روانشناسی اجتماعی گذاشت، به نظریه وابستگی متقابل تیپوت و کلی^۴ مربوط بود. قضیه اساسی نظریه‌های مبادله که شامل نظریه وابستگی متقابل نیز می‌شود، این است که اگر می‌خواهیم مردم از روابط راضی گردند، پاداش‌ها باید سنگین‌تر از هزینه‌ها باشند. تیپوت و کلی بیان می‌کنند که شرکت کنندگان در یک رابطه، نتایج رابطه حاضر را با نتایجی که آنها در گذشته تجربه کرده‌اند و همچنین، با نتایجی که آنها

¹ Byrne & Clore.

² Lott & lott.

³ Initial attraction.

⁴ Thibaut & Kelley.

⁵ Hatfield.

بر رابطه دوستی دختر پسر پیش از ازدواج نمی‌پردازند. برای مثال، به سؤال‌هایی از این دست که چگونه ارزش‌های اجتماعی دگرگون شده و روابط دوستی پیش از ازدواج به تبع آن تغییر می‌کند و یا اثر عوامل کلان ساختاری (مانند زیر ساخت‌های ارتباطی و اطلاعاتی) و یا سطوح میانی (مانند خانواده، سبک زندگی و گروه دوستان) چگونه بر روی آن اثر می‌گذرند. یا توجهی ندارند و یا از آن به طور سطحی می‌گذرند. همچنین، آنها تأثیر فرآیند جهانی شدن و مؤلفه‌های آن را بر رفتار دوستیابانه جوانان، به ویژه انتخاب دوستی از جنس مخالف مورد توجه قرار نمی‌دهند. در جهانی که به شدت تحت تأثیر عوامل جهانی در حال دگرگونی است، توجه نداشتن به فرآیند جهانی شدن می‌تواند در فهم آن، از پدیده‌های در حال وقوع بکاهد و تبیین ناقصی از پدیده‌های اجتماعی، از جمله روابط دوستی بین دختر و پسر پیش از ازدواج به دست دهد.

جهانی شدن فرایندی است که بر هویت افراد، روابط شخصی و زندگی خصوصی آنها تأثیر گذاشته است (خواجانه‌نوری، ۱۳۸۵). دوستی، صمیمیت و همچنین، روابط جنسی، بخشی از روابط شخصی افراد به شمار می‌روند. این روابط در دوران سستی بر اساس ارزش‌های خاص آن دوران، همچون اخلاص، شرف و مانند آنها استوار بوده است (گیدنز، ۱۳۸۷: ۱۴۱-۱۴۲)، اما در دوران مابعد سنت تحت تأثیر فرآیند مدرنیته و شکل متأخر^۱ آن [به بیان گیدنز (همانجا: ۱۸)] تحت تأثیر ارزش‌های فراستنی، همچون وفاداری و درستی هستند (همانجا: ۱۴۲). در این وضعیت "رابطه" به عنوان ابزاری برای توسعه "خود" در نظر گرفته می‌شود و انتظار می‌رود که این رابطه به

نظریه توسعه‌ای: این نظریه با تغییرات در روابط در طول زمان سروکار دارد، لذا این نظریه توان آن را دارد که به سؤال‌هایی از این دست جواب دهد که آیا تعیین‌کننده‌های جذابیت یا دوست داشتن در طول جریان دوستی تغییر می‌کنند یا نه (Fehr, 1996: 34). نظریه‌های چند مرحله‌ای در ارتباط با نظریه‌های توسعه‌ای مطرح شده‌اند. این نظریه‌ها ابتدا با معاشقه و انتخاب همسر سروکار دارند.

به طور خلاصه، نظریه‌های تقویت بر این موضوع تأکید می‌ورزند که ما با افرادی دوست می‌شویم که از یک سو آنها به ما پاداش می‌دهند و از سوی دیگر، ما به آنها پاداش می‌دهیم. اگر چه نظریه‌های مبادله اجتماعی و برابری بر اهمیت پاداش‌ها در روابط بین افراد، بویژه دوستی‌ها تأکید دارند، اما به این امر توجه می‌کنند که در یک رابطه، پاداش‌ها سطح رضایت را تعیین می‌کنند. نظریه‌های مبادله بر اهمیت مفاهیم دیگری، همچون دسترسی‌پذیری، بدیل‌ها و سرمایه‌گذاری‌ها در محاسبه سطح تعهد نیز تأکید می‌کنند. در تبیین رضایت و تعهد (پایداری)، نظریه برابری بر اهمیت ادراک‌های سطح پاداش‌های یک شریک نسبت به خود فرد و اهمیت آن تأکید می‌کند. در پایان، نظریه‌های توسعه‌ای در جستجوی تبیین گشودن روابط به وسیله توالی مراحل هستند. به طور کلی، این نظریه‌ها با مرحله‌ای شروع می‌کنند که افراد شرکت‌کننده در رابطه دوستی با یکدیگر بیگانه‌اند و در نهایت، روابط صمیمی متقابل را بنیان گذاشته، یا روابط را حل نشده رها می‌کنند.

نظریه‌های مورد مطالعه، هریک به بخشی از پدیده دوستی توجه کرده‌اند. البته، هر یک از این نظریه‌ها را می‌توانند برای تبیین دوستی دختر و پسر نیز به نحوی به کار آیند اما به طور دقیق، به بسیاری از عوامل مؤثر

¹ Late modernity.

هنگامی که این هدف برای مدت زمانی دنبال نشود، منحل گردد. به نظر گیدنز این روابط ما بعد سنتی یا عشق ناب، وعده آزادی و شادکامی انسان را می‌دهد، اما در عین حال غیر قابل پیش‌بینی است، زیرا تهدیدی برای فائق آمدن انسان‌ها بر اضطراب‌هاست و آنها را به درگیر شدن در رفتارهای اعتیادآمیز جبرانی سوق می‌دهد (Gross, 2002).

یکی از پدیده‌های مهم در خصوص فرآیند جهانی شدن که گیدنز به آن اشاره می‌کند "دانش زمینه‌زدایی" شده است. این نوع دانش، دانش محلی را که بر مبنای سنت عمل می‌کند، تحت تأثیر قرار داده، آن را به چالش می‌گیرد. جهانی شدن از این دیدگاه سنت را تضعیف می‌کند و قابلیت مردم را برای زندگی آزادانه و مستقل افزایش می‌دهد (ibid.). اگر روابط دختر و پسر را به نوعی بر مبنای دانش خاص خودش تلقی کنیم، این روابط تحت تأثیر فرآیند جهانی شدن از چارچوب‌های زمینه‌ای خود و ارزش‌های زیربنایی‌اش خارج شده و بر مبنای الگوهایی که مرتبط با جوامع دیگر است، پیوند می‌خورد. علت این امر از منظر گیدنز به پدیده‌های فاصله‌گیری زمانی - مکانی و روابط پیچیده میان درگیری‌های محلی (شرایط هم‌حضوری) و همکنشی از دور (پیوندهای میان‌حضور و غیبت) بر می‌گردد (گیدنز، ۱۳۷۷: ۷۷).

در اینجا جوانان از الگوهایی از روابط بین دختر و پسر استفاده می‌کنند که محصول مؤلفه‌های جهانی شدن از جمله سبک‌های جدید زندگی است که از طریق تماس‌ها و ارتباطات (بویژه فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی نوین) با جوامع دیگر که بر مبنای ارزش‌های فرهنگی متفاوت و گاه متعارضی با جامعه خودشان هستند، کسب کرده‌اند. این فناوری‌ها تغییرات فرهنگی و به تبع آن تغییر در هویت و نگرش

افراد به جهان پیرامون خودشان را سبب می‌شوند. کسانی که از این فناوری‌ها استفاده می‌کنند، همواره در معرض ارزش‌ها و هنجارهایی هستند که غیر بومی و ساخته و پرداخته فرهنگ‌های سایر جوامع هستند. در این میان، جوانان بیشتر از سایر گروه‌ها تحت تأثیر هستند، زیرا دوره جوانی دوره ساختن هویت و بازتولید آن است و از آنجا که هویت پدیده‌ای سیال است و مدام در حال دگرگونی، جوانان برای ساختن آن از منابع در دسترسشان استفاده می‌کنند. این فناوری‌ها با در دسترس قرار گذاشتن اطلاعات مختلف، امکانی برای جوانان فراهم سازند تا مؤلفه‌های سازنده هویت خود را با درکنار هم قرار گذاشتن آن عناصر بازسازی کنند.

به باور گیدنز، سبک‌های زندگی، امکانات مختلفی هستند که افراد برای تولید و بازتولید هویت خود از آنها استفاده می‌کنند. سبک زندگی مجموعه‌ای کم و بیش جامع از عملکردهاست که فرد آنها را به کار می‌گیرد چون، نه فقط نیازهای جاری او را برآورده می‌سازند، بلکه روایت خاصی را هم که وی برای هویت شخصی خود بر گزیده است، در برابر دیگران متجسم می‌سازد (گیدنز، ۱۳۷۸: ۱۲۰). همچنان‌که چانی نیز می‌گوید، سبک زندگی، شکل اجتماعی جدیدی است که نشانه نخستین هویت هر فرد است. وی بر این باور است که سبک‌های زندگی، حساسیت‌هایی هستند که در اهمیت‌های اخلاقی، معنوی و زیبایی‌شناختی نفوذ می‌کنند (Chaney, 1996: 11). چانی معتقد است که برای افراد و گروه‌هایی که توسط راه‌های سنتی‌تر زندگی، در شرایط جدید دچار بی‌ثباتی می‌شوند، ساختن سبک‌های زندگی می‌تواند به عنوان ابزار مهمی برای مقابله با تغییرات اجتماعی کاربرد داشته باشد (ibid).

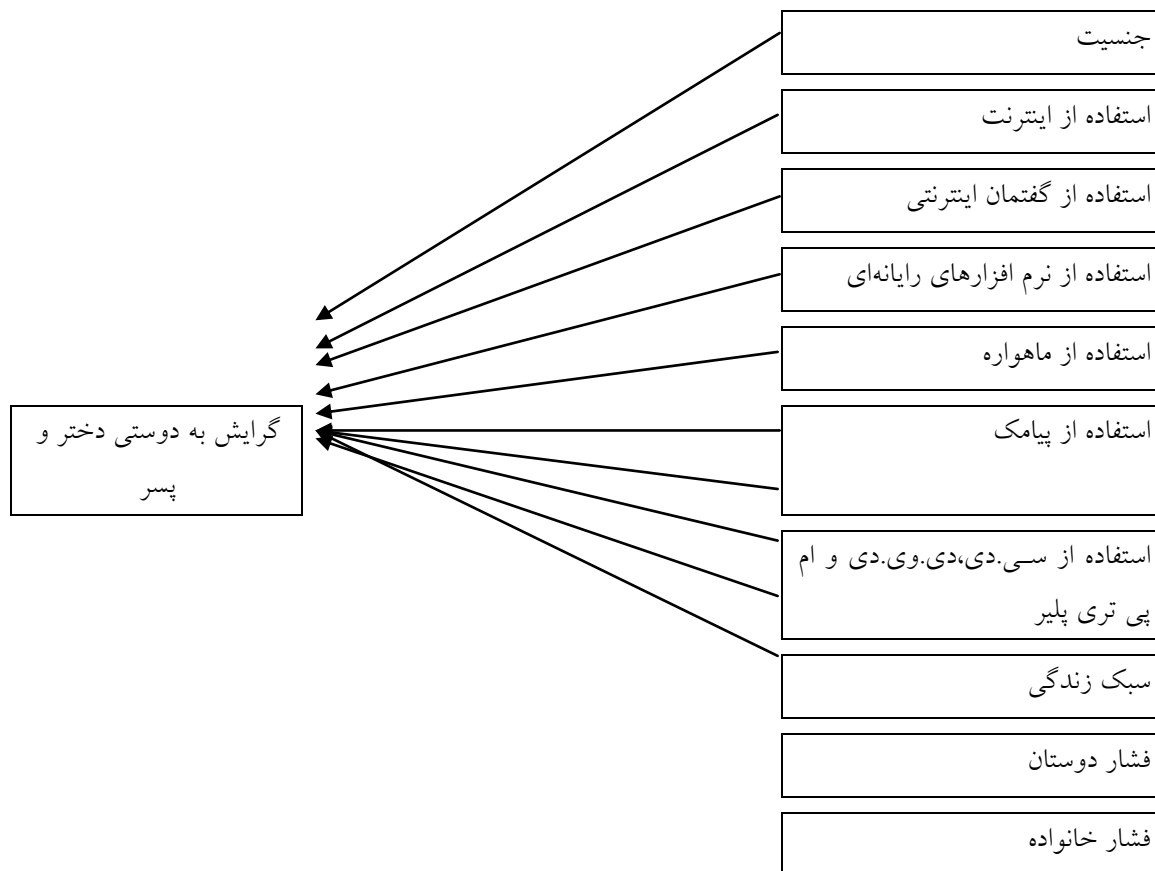
و جامعه مغایر است. از سوی دیگر، ورود به فضای مجازی نیز خود می‌تواند به دگرگونی هویت آنها کمک کند، زیرا یکی از ویژگی‌های این فضا، گمنامی است (Postmes & Spears, 2002) و در یک فضای بی‌نام و نشان از افراد هرگونه رفتاری می‌تواند سر بزند. همچنین، ورود به این فضاها می‌تواند به شکل‌گیری هویت جهانی کمک کند؛ به این معنا که افرادی که در شبکه‌های مجازی وارد می‌شوند، احتمال بیشتری وجود دارد که آنها احساس هم‌ذات‌پنداری و هویت جهانی داشته باشند (نوریس به نقل از هلد و مک گرو، ۱۳۸۲: ۱۵۹).

در اینجا باید به نقشی که خانواده و گروه دوستان به عنوان عوامل جامعه‌پذیری ایفا می‌کنند، توجه نمود. تأیید یا رد رفتار جوانان از سوی دوستان و یا خانواده، می‌تواند در تقویت یا تضعیف رفتار مؤثر باشد، زیرا هویت هر فرد در گروه شکل می‌گیرد و خانواده و سپس دوستان بیشترین رابطه عاطفی را با فرد دارند. بنابراین، رفتار دوست‌یابی و نگرش به دوستی دختر و پسر، حاصل تعامل میان چندین عامل مهم است که در این میان می‌توان به دسترسی به فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، سبک زندگی، فشار خانواده و فشار گروهی اشاره کرد. همچنین، با توجه به هزینه‌های متفاوتی که این دوستی برای دخترها و پسرها می‌تواند داشته باشد و حساسیتی که جامعه مردسالار برای هر یک از این دو جنس عملاً نشان می‌دهد، می‌توان انتظار داشت که برخورد هر یک از این دو جنس به رابطه با جنس مخالف متفاوت باشد.

به باور وی، یکی از پیامدهای وضعیت تجدد برای فرد در زندگی روزمره این است که شیوه زندگی برای فرد در شرایط ما بعد سنت اهمیت می‌یابد و برای فرد عامل، امر اجتناب‌ناپذیری می‌شود (گیدنز، ۱۳۷۷: ۱۱۹). اگر چه همان‌طور که دیدگاه‌های تقویت، برابری و توسعه‌ای بر نیازها، پاداش‌ها و هزینه‌ها تأکید می‌کنند، جوانان از دو جنس به یکدیگر گرایش پیدا می‌کنند، اما این بخشی از واقعیت است. بخش دیگر بسترهای اجتماعی، منابع اطلاعاتی و سبک‌های زندگی مختلفی است که بر این گرایش‌ها و نحوه و نوع آنها تأثیرگذار بوده و هستند. بر این اساس، جوانان اطلاعات مختلف را از منابع مختلف، از جمله فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی نوین به دست می‌آورند. این فناوری‌ها اگر چه موجب تشکیل شبکه‌های مجازی و در نهایت، سرمایه اجتماعی جوانان می‌گردد (Hiller & Franz, 2004) که خود به آشنایی و تقویت روابط می‌انجامد، اما از سوی دیگر اطلاعات حاصل از آنها در درون اجتماعات آنها دستکاری و بازتنظیم می‌شود (خواججه‌نوری، ۱۳۸۵).

از سوی دیگر، باید توجه داشت که دولت‌ها چندان نظارت و کنترلی بر جریان اطلاعات از طریق این فناوری‌ها نمی‌توانند اعمال کنند. در مرحله بعدی اطلاعات دستکاری شده با توجه به شرایط محیطی به کار بسته می‌شوند. همچنین، جوانان برای تعریف و باز تعریف مدام هویت خود از منابع در دسترسشان استفاده کرده، از میان آنها دست به گزینش می‌زنند. این گزینش‌ها موجب می‌شوند تا سبک‌های مختلف زندگی آنها شکل بگیرد که گاهی با انتظارات خانواده

مدل تجربی

فرضیه‌های تحقیق

- ۱ - رابطه معنی داری بین جنسیت پاسخگویان و گرایش به دوستی دختر و پسر در میان جوانان وجود دارد.
- ۲ - رابطه معناداری بین استفاده از اینترنت و گرایش به دوستی دختر و پسر در میان جوانان وجود دارد.
- ۳ - رابطه معناداری بین استفاده از گفتمان اینترنتی و گرایش به دوستی دختر و پسر در میان جوانان وجود دارد.
- ۴ - رابطه معناداری بین استفاده از نرم افزارهای رایانه‌ای و گرایش به دوستی دختر و پسر در میان جوانان وجود دارد.
- ۵ - رابطه معناداری بین استفاده از ماهواره و گرایش به دوستی دختر و پسر در میان جوانان وجود دارد.
- ۶ - رابطه معناداری بین استفاده از پیامک و گرایش به دوستی دختر و پسر در میان جوانان وجود دارد.
- ۷ - رابطه معناداری بین استفاده از دی.وی، دی.ام.پی، سی.دی و ام.پی.تری. پلیر گرایش به دوستی دختر و پسر در میان جوانان وجود دارد.
- ۸ - رابطه معناداری بین سبک‌های زندگی مدرن و گرایش به دوستی دختر و پسر در میان جوانان وجود دارد.

دختران دبیرستانی و دانشجویان دانشگاه شیراز ارایه شد. برای محاسبه پایایی گویه‌های پرسشنامه از تکنیک آلفای کرونباخ استفاده شد. پایایی طیف گرایش به دوستی دختر و پسر با ۷ گویه برابر با $0/7$ ($\alpha = 0/7$) بود. حوزه‌های مهمی که فرآیند جهانی شدن در آنها روی داده‌اند، عبارتند از: حوزه‌های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، فناوری و اجتماعی، اما همچنانکه گیدنز باور دارد، فرهنگ در تحت ابعاد جهانی شدن قرار دارد و از رسانه‌های خود نمی‌تواند منفک شود، بنابراین، حوزه‌های مورد مطالعه به حوزه‌های فرهنگی و فناوری (دسترسی به فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی) محدود می‌شود. در تحقیق، تنها تأثیر سبک زندگی و فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، به علت اهمیت زیادشان در مطالعات جهانی شدن، بررسی شده‌اند:

فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی (ICTها): فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی شامل آن فناوری‌هایی می‌شود که توانایی پرداختن به اطلاعات را دارند و اشکال گوناگون ارتباطات را میان کنشگران تسهیل می‌کنند. در اینجا میزان استفاده از رایانه، اینترنت و مشتقات آن، همچون گفتمان اینترنتی، پست الکترونیکی، تلفن همراه و مشتقات آن، همچون SMS، و در نهایت ماهواره مورد سنجش قرار گرفتند. برای سنجش این متغیر ترکیبی، از شماری از پرسش‌هایی که میزان ساعت‌های استفاده از آنها را می‌سنجد، استفاده شد. در اینجا متغیر به دست آمده در سطح فاصله‌ای بود.

سبک زندگی: فاضلی با بررسی نظریه‌های گوناگون سبک زندگی، شاخص‌های متنوعی را که برای اندازه‌گیری سبک زندگی به کار رفته است، به شرح زیر طبقه‌بندی کرده است: (۱) مصرف فرهنگی؛

- ۹ - رابطه معناداری بین فشار دوستان و گرایش به دوستی دختر و پسر در میان جوانان وجود دارد.
۱۰ - رابطه معناداری بین فشار خانواده و گرایش به دوستی دختر و پسر در میان جوانان وجود دارد.

روش شناسی پژوهش

این تحقیق با روش تحقیق کمی به شیوه پیمایشی انجام پذیرفته است که شیوه مناسبی برای تحقیقاتی از این دست محسوب می‌شود، زیرا جامعه آماری و حجم نمونه مورد بررسی گسترده بوده است. در این تحقیق، دوستی دختر و پسر به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است. چارچوب نمونه‌گیری تحقیق محدوده مصوب شهر شیراز بود. شیوه نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای بود. در شهر شیراز هشت منطقه وجود دارد که همه آنها انتخاب شدند. از هر منطقه چهار حوزه به‌گونه تصادفی برگزیده و سپس در درون هر حوزه دو بلوک انتخاب شد. بلوک‌های کوچکتر به عنوان یک خوشه در نظر گرفته شدند. خانوارهای درون خوشه‌ها بررسی شدند و در صورت وجود یک جوان ۱۵ تا ۲۹ ساله در خانواده با او مصاحبه شد. برای محاسبه حجم نمونه پژوهش از روش نمونه‌گیری لین^۱ استفاده شد (Lin, 1978: 446-447). نمونه‌گزینی با ضریب پایایی ± 3 ، ضریب اطمینان ۹۵ درصد و واریانس جمعیت ۵۰-۵۰ درصد (فرض بالاترین حد واریانس در جمعیت) برابر با ۶۰۰ نفر بود، اما با وجود تلاش فراوان تنها ۵۳۱ پرسشنامه کامل برگشت نمود.

برای تعیین اعتبار پرسشنامه از اعتبار صوری استفاده شد. این اساس، پرسشنامه به تعدادی از صاحب‌نظران و همچنین، چندین تن از پسران و

¹ Lin

۲) فعالیت‌های فراغت؛ ۳) شاخص‌های پراکنده که شامل مدیریت بدن، الگوهای مصرف و مانند آنها می‌شود. اگر چه گاهی مصرف فرهنگی خود می‌تواند بخشی از فعالیت اوقات فراغت به شمار آید، اما هر فعالیت فراغتی مصرف فرهنگی نیست. مصرف فرهنگی نیز همیشه در اوقات فراغت انجام نمی‌شود. برخی از فعالیت‌های اوقات فراغت که به منزله شاخص سبک زندگی از آنها به شمار آمده و از آنها استفاده شده است، عبارتند از: فعالیت‌های ورزشی، رفت و آمد با دوستان و مدیریت بدن که به انواع عادات لباس پوشیدن، آرایش موی سر و استفاده از پیرایه‌ها و همچنین، شیوه‌های مدیریت بهداشت و سلامت بدن اشاره می‌کند (فاضلی، ۱۳۸۲: ۱۲۷-۱۲۸). در این تحقیق، برای سنجش اوقات فراغت انجام فعالیت‌های مذهبی، با دوستان بودن، صرف غذا در فست فودها و مانند آن، جستجوی لباس‌های جدید در لباس فروشی‌ها، پرسه زدن بی‌هدف در خیابان‌ها و حضور در مهمانی‌های دوستانه و برای مدیریت بدن و سلامت آن، انجام ورزش‌های تناسب اندام، استفاده از وسایل وزن کم کردن و آرایش مو استفاده شده است. همچنین، از دیگر شاخص‌های سبک زندگی حضور در کتابخانه‌ها مشارکت در فعالیت‌های داوطلبانه هستند.

نگرش نسبت به دوستی: هیند در سال ۱۹۷۹ میلادی روابط بین شخصی را به عنوان مجموعه‌ای از تعاملات بین دو شخص که یکدیگر را می‌شناسند، تعریف کرده است. او روابط را شامل مؤلفه‌های رفتاری، شناختی و عاطفی می‌بیند. وی با مفهوم سازی روابط به عنوان مجموعه‌ای از تعاملات، به طور تلویحی دوستی را شامل دوره طولانی‌تری از برخوردهای منفرد و تعاملات با یکدیگر در نظر

می‌گیرد (Hinde, 1979: 15). دوستی در نظر او، شامل الزام کمک به دوست در زمان نیاز است (Hinde, 2007: 23). هارتاپ دوستی را شامل هنجارهای مهربانی و مسؤولیت می‌داند که دست کم در تعاملات با بیگانگان بر جسته نیست. دوستان در جستجوی همکاری با یکدیگر در نبود فشارهای اجتماعی قوی در پی نزدیک شدن هستند (Hartup, 1975: 11).

هایز بر این باور است که دوستی عبارت است از وابستگی متقابل ارادی بین دو شخص در طول زمان که در جهت تسهیل اهداف اجتماعی-عاطفی مشارکت کنندگان بوده، ممکن است شامل انواع گوناگون و درجات یاری، صمیمیت، اثرگذاری و همکاری متقابل را در بر بگیرد (Hays, 1988: 395). راولینز دوستی را پیوندهای ارادی، شخصی و عاطفی (مانند عشق، مهربانی) مفهوم سازی می‌کند و ویژگی‌های آن را برابری و درگیری متقابل می‌داند (Rawlins, 1992). فر دوستی را به عنوان روابط ارادی شخصی ترسیم می‌کند که نوعاً صمیمیت و همکاری فراهم می‌کند که در آن دو شریک همدیگر را دوست دارند و در جستجوی یاری یکدیگر هستند (Fehr, 1996: 7). برای سنجش نگرش جوانان به دوستی ۱۰ گویه طراحی شد. پاسخ‌ها از کاملاً مخالفم = ۱ تا کاملاً موافقم = ۵ متغیر بوده است. با استفاده از تکنیک آماری آلفای کرونباخ پایایی گویه‌ها محاسبه شد و با توجه به ضریب پایایی به دست آمده، تنها ۸ گویه باقی ماند (جدول شماره ۱). ضریب آلفای گویه‌ها برابر با ۰/۷۲ بود.

یافته‌ها

در این بخش، در ابتدا به بررسی یافته‌های تحقیق با استفاده از آماره‌های توصیفی می‌پردازیم و سپس با

دوست شوند، اشکالی ندارد" با میانگین ۲/۳۷ است. همچنین کمترین میانگین متعلق به گویه دوم "در روابط پیش از ازدواج معمولاً پسرها بیشتر سود می‌برند" با میانگین ۱/۶۹ است. همچنانکه مشاهده می‌شود، اگر چه جوانان دوستی دختر و پسر را با حفظ حدود شرعی تا حدودی پذیرفتند و یا برای شناخت روحیه و شخصیت طرف مقابل لازم دانسته‌اند، اما در کل، بیشتر پاسخگویان نسبت به دوستی دختر و پسر نظر مساعد نداشته‌اند.

کمک تکنیک‌های آمار استنباطی به بررسی فرضیات تحقیق خواهیم پرداخت.

جدول شماره ۱ توزیع فراوانی و درصد گویه‌های مربوط به نگرش جوانان به دوستی دختر و پسر را نشان می‌دهد. این طیف شامل ۷ گویه است که هر گویه نگرش جوانان به دوستی دختر و پسر را می‌سنجد. همان گونه که در جدول دیده می‌شود، بیشترین میانگین متعلق به گویه چهارم "به نظر من اگر دختر و پسر با حفظ حدود شرعی با یکدیگر

جدول شماره ۱- نگرش جوانان نسبت به دوستی دختر و پسر

میانگین	زیاد	تاحدودی	کم	گویه‌های نگرش دوستی دختر و پسر
۰/۸۲	۱/۸۲	۲۵/۷	۳۰/۱	۴۴/۱ دوستی دختر و پسر می‌تواند به زندگی زناشویی آنها صدمه وارد کند.
۰/۸۳	۱/۶۹	۲۳/۸	۲۱/۱	۵۵/۲ در روابط پیش از ازدواج معمولاً پسرها بیشتر سود می‌برند.
۰/۹	۲/۱۲	۴۷/۱	۱۸/۰	۳۴/۹ من دوستی دختر و پسر را حتی اگر با انگیزه ازدواج باشد، نمی‌پسندم.
۰/۸۲	۲/۲۲	۴۷/۰	۲۷/۷	۲۵/۳ به نظر من دوستی دختر و پسر برای آگاهی هرچه بهتر از شخصیت طرف مقابل لازم است.
۰/۸۱	۲/۳۷	۵۸/۰	۲۱/۴	۲۰/۶ به نظر من، اگر دختر و پسر با حفظ حدود شرعی با یکدیگر دوست شوند اشکالی ندارد.
۰/۸۵	۱/۷۹	۲۷/۶	۲۴/۱	۴۸/۳ معاشرت دختر و پسر با یکدیگر مشکلات عاطفی‌شان را افزایش می‌دهد.
۰/۸۵	۱/۷۲	۲۵/۹	۱۹/۸	۵۴/۳ معاشرت دختر و پسر با یکدیگر نیازهای جنسی‌شان را کاهش می‌دهد.
۰/۸۳	۲/۱۷	۴۴/۵	۲۸/۰	۲۷/۵ معاشرت دختر و پسر با یکدیگر می‌تواند انگیزه تلاش در کارهای روزمره‌شان را تقویت کند.

شماره ۲). پاسخ‌ها از اصلاً = ۰ تا بسیار زیاد = ۵ متغیر بود، اما برای سهولت در خواندن جدول

از پاسخگویان درباره موضوع‌هایی که در مورد آنها با یکدیگر صحبت می‌کنند، پرسیده شد (جدول

ازدواج و تشکیل خانواده آنها تأثیر بی‌واسطه بگذارد. مسایل تحصیلی هم در همین راستا بوده که پس از شغل دومین مسأله آنهاست. پس از این دو مقوله، مسایل فرهنگی مطرح شده که به شکل نحوه پوشش و طرز بیان طرف مخالف نمود پیدا کرده است. بنابراین، مشخص می‌شود که مهمترین مسایل اقتصادی - فرهنگی است و مسایل سیاسی کمترین دغدغه آنها بوده است.

مقوله‌های بسیار کم و کم و همچنین زیاد و بسیار زیاد به دو مقوله تقلیل یافتند. هفده موضوع به پاسخگویان ارایه شد. با توجه به آماره‌های جدول، بیشترین میانگین متعلق به "مسایل شغلی حال و آینده" با میانگین ۱/۵۰ بود. همچنین کمترین میانگین متعلق به گویه دوم "مسایل سیاسی روز جامعه" با میانگین ۰/۹۸ بود. همچنانکه مشاهده می‌شود، بیشترین دغدغه جوانان مسایل شغلی‌شان بوده که می‌تواند بر روی

جدول شماره ۲- مورد مطالعه جوانان توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نوع موضوع‌های گفتگو با یکدیگر

نوع موضوعات	اصلاً	کم	تاحدودی	زیاد	میانگین	انحراف معیار
مسایل روز	۴۲/۶	۲۱/۵	۱۸/۹	۱۷/۰	۱/۱۰	۱/۱۳
مشکلات اقتصادی خودتان	۴۰/۹	۲۱/۴	۱۹/۰	۱۸/۶	۱/۱۵	۱/۱۵
ادبی (شعر، داستان و...)	۴۳/۵	۲۴/۳	۱۷/۲	۱۵/۰	۱/۰۴	۱/۱
مسایل خانوادگی خودتان	۳۶/۱	۲۲/۵	۱۹/۹	۲۱/۶	۱/۲۷	۱/۱۶
مسایل عاطفی (ابراز عشق و علاقه)	۳۲/۱	۲۰/۳	۱۸/۸	۲۸/۹	۱/۴۴	۱/۲۱
مسایل جنسی	۴۶/۱	۲۳/۴	۱۵/۳	۱۵/۳	۱/۰	۱/۱۱
مسایل تحصیلی خودتان یا طرف مقابل	۳۳/۵	۱۵/۷	۱۹/۸	۳۱/۱	۱/۴۸	۱/۲۴
مسایل اجتماعی روز، مثل فقر و بزهکاری در جامعه	۳۹/۲	۲۲/۰	۱۹/۸	۱۹/۰	۱/۱۹	۱/۱۵
مسایل شغلی حال و آینده	۳۳/۳	۱۶/۰	۱۶/۰	۳۴/۸	۱/۵۲	۱/۲۷
مسایل سیاسی روز جامعه	۴۶/۵	۲۳/۸	۱۴/۳	۱۵/۴	۰/۹۸	۱/۱۱
مسایل ورزشی، مثل اخبار ورزشی و...	۴۵/۳	۲۵/۱	۱۲/۴	۱۷/۲	۱/۰۱	۱/۱۳
مسایل ورزشی خودتان، حضور در کلاس‌های ورزشی و...	۴۵/۰	۲۳/۴	۱۴/۰	۱۷/۷	۱/۰۴	۱/۱۴
بحث درباره اندام خودتان یا طرف مقابل	۳۹/۴	۲۵/۶	۱۶/۸	۱۸/۲	۱/۱۴	۱/۱۳
بحث درباره طرز پوشش خودتان یا طرف مقابل	۳۴/۱	۲۳/۱	۲۰/۷	۲۲/۱	۱/۳۱	۱/۱۶
بحث درباره نحوه صحبت کردن خودتان یا طرف مقابل	۳۳/۷	۲۳/۱	۲۰/۳	۲۲/۹	۱/۳۲	۱/۱۶
بحث درباره آرایش خودتان یا طرف مقابل	۳۷/۹	۲۶/۲	۱۸/۲	۱۷/۷	۱/۱۶	۱/۱۲

نابسامانی‌های اجتماعی موجود در جامعه است. فشارهایی که از طرف خانواده و یا اجتماع بر جوانان وارد می‌شود نیز از اهمیت زیادی برخوردار بوده است. برخی از جوانان سخت‌گیری بیش از حد

دلایل گرایش جوانان به دوستی دختر و پسر را از پاسخگویان مورد بررسی جویا شدیم. با توجه به آماره‌های جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود که مهمترین عامل گسترش دوستی‌های دختر و پسر نزد جوانان

والدین و یا بی‌توجهی بیش از حد آنها به فرزندان را از عوامل مهم دانسته‌اند. برخی نیز نبود سرگرمی و تفریح در جامعه، محدودیت‌های بیش از حد در اجتماع و مانند آنها را ذکر کرده‌اند. ۱۹/۷ درصد از جوانان معتقد بوده‌اند که از دلایل مهم گرایش به دوستی دختر و پسر در بین جوانان، ماهواره، اینترنت و تهاجم فرهنگی، افزایش بی‌بند و باری، بازتر شدن

سطح فکر جوانان و مانند آنها بوده که موجب تغییر در هویت جوانان شده است و ما آن را دورگه‌ای شدن نامیده‌ایم. همچنین، کمترین درصد؛ یعنی ۱۲/۹ از پاسخگویان، بر این باور بوده‌اند که نیاز زیستی و اجتماعی موجب تمایل جوانان به دوستی با جنس مخالف می‌شود.

جدول شماره ۳- نظر جوانان نسبت به علل گرایش جوانان به دوست مخالف

درصد	فراوانی	علل مطرح شده توسط جوانان
۱۲/۹	۶۵	نیاز زیستی و اجتماعی
۱۶/۹	۸۵	عدم کنترل اجتماعی و خانوادگی
۲۸/۱	۱۴۱	نابسامانی اجتماعی
۲۲/۳	۱۱۲	فشار عوامل ساختاری اجتماعی و خانوادگی
۱۹/۷	۹۹	دورگه‌ای شدن
۱۰۰/۰	۵۰۲	جمع

جدول شماره ۴، نتایج بررسی تفاوت میانگین نگرش به دوست مخالف بر حسب جنسیت آنها را نشان می‌دهد. میانگین نمره‌های نشان‌دهنده این مطلب است که نگرش پاسخگویان نسبت به دوست مخالف بر حسب جنسیت آنها متفاوت است. همان طور که مشاهده می‌شود، میانگین نگرش پسران پاسخگو (۲۴/۶۹) بیش از دختران پاسخگو (۲۲/۵۴) بوده است. با توجه به اینکه تفاوت مشاهده شده بین میانگین‌های دو گروه بر اساس آزمون t ، $t=3/55$ و

سطح معناداری $Sig = /000$ ، معنادار است، لذا فرضیه فوق در سطح اطمینان ۹۹ درصد تأیید می‌شود. بنابراین، مشخص می‌شود که پسرها در مقایسه با دخترها تمایل بیشتری به دوستی پیش از ازدواج دارند. شاید از دلایل این امر دغدغه‌های بیشتر دختران نسبت به نتایج دوستی پیش از ازدواج و هزینه‌هایی (همچون انگ اجتماعی، طردشدگی از جانب خانواده، و ...) است که می‌تواند از یک رابطه ناموفق نصیبشان گردد.

جدول شماره ۴- تفاوت میانگین نگرش نسبت به دوست مخالف بر حسب جنسیت

متغیرهای مستقل	تعداد موارد	میانگین	مقدار T	Sig T	اندازه‌ی اثر
پسر	۲۶۴	۲۴/۶۹	۳/۵۵	۰/۰۰۰	۰/۱۶
دختر	۲۱۸	۲۲/۵۴			

همچنان که از آماره‌های جدول شماره ۵ نیز مشاهده می‌شود، استفاده از ماهواره بیشترین رابطه را

با متغیر دوستی با جنس مخالف داشته است. افراد از طریق مشاهده رفتارهای اجتماعی و الگو گرفتن از

جنس مخالف توسط جوانان پاسخگو ابراز شده است. استفاده از نرم‌افزارهای رایانه‌ای و امکانات آن مانند اینترنت و گفتمان اینترنتی که وارد شدن جوانان به شبکه‌های مجازی را سبب می‌شوند نیز اثر مهمی بر گرایش جوانان داشته است. به طور کلی، فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی جدیدی که بررسی شده‌اند، با متغیر وابسته دارای رابطه بوده‌اند و کسانی که در طول هفته بیشتر از این فناوری‌ها استفاده کرده‌اند، گرایش مثبت‌تر به دوستی با جنس مخالف اظهار داشته‌اند.

آنها بیشتر تحت تأثیر قرار می‌گیرند و از رفتارهای مشاهده شده تقلید می‌کنند بخصوص زمانی که رفتارها و نقش‌های ایفا شده در شبکه‌های ماهواره‌ای یا تلویزیونی از سوی کسانی ایفا شود که همسن و سال خودشان بوده باشند (باندورا، ۱۳۷۲: ۴۲-۶۲؛ Steel, 1999; Peterson et al., 1991). همچنین، تفاوت میانگین‌های استفاده از فناوری‌های مختلف نیز بیانگر آن است که هر چه بیشتر از این فناوری‌ها استفاده شده است، گرایش مثبت‌تری به دوستی با

جدول شماره ۵- تفاوت میانگین گرایش نسبت به دوست مخالف بر حسب استفاده از اجزای فناوری‌های نوین

متغیر	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	مقدار F	Sig F	ضریب اتا
استفاده از نرم‌افزارهای رایانه	کمتر از ۱ ساعت در هفته	۱۷۳	۲۱/۷۳	۵/۹۶	۰/۰۰۰	۰/۲۲
	بین ۱ تا ۱۰ ساعت	۲۲۳	۲۴/۶۳	۶/۹۴		
	بیش از ۱۰ ساعت	۸۴	۲۵/۴۰	۶/۵۶		
اینترنت	کمتر از ۱ ساعت در هفته	۲۶۰	۲۲/۳۹	۵/۹۳	۰/۰۰۰	۰/۲۰
	بین ۱ تا ۱۰ ساعت	۱۷۱	۲۵/۰۲	۷/۵۹		
	بیش از ۱۰ ساعت	۴۶	۲۶/۳۳	۵/۸۴		
ماهواره	کمتر از ۱ ساعت در هفته	۲۳۹	۲۲/۴۷	۷/۰۸	۰/۰۰۰	۰/۲۴
	بین ۱ تا ۱۰ ساعت	۱۸۶	۲۴/۱۶	۶/۱۲		
	بیش از ۱۰ ساعت	۵۲	۲۷/۶۰	۵/۱۶		
استفاده از پیامک	کمتر از ۱ ساعت در هفته	۲۴۳	۲۲/۵۸	۷/۲۶	۰/۰۰۰	۰/۲۱
	بین ۱ تا ۱۰ ساعت	۱۸۱	۲۲/۷۱	۵/۹۸		
	بیش از ۱۰ ساعت	۵۰	۲۵/۸۲	۵/۱۶		
گفتمان اینترنتی	کمتر از ۱ ساعت در هفته	۳۹۷	۲۳/۲۱	۶/۲۹	۰/۰۰۱	۰/۱۸
	بین ۱ تا ۱۰ ساعت	۶۰	۲۶/۴	۸/۷۷		
	بیش از ۱۰ ساعت	۸	۲۷/۵	۳/۷۴		
دی.وی.دی، سی.دی، ام.پی.تری-پل-یر	کمتر از ۱ ساعت در هفته	۱۶۳	۲۲/۰۲	۵/۹۸	۰/۰۰۰	۰/۲۱
	بین ۱ تا ۱۰ ساعت	۲۲۵	۲۲/۰۸	۷/۱		
	بیش از ۱۰ ساعت	۸۶	۲۶/۲۱	۵/۵۱		

متغیرهای جدول شماره ۶ برخی از ابعاد سبک زندگی را بررسی کرده است. همچنانکه مشاهده می‌شود هر چه جوانان در فعالیت‌های مذهبی شرکت داشته باشند، کمتر به دوستی با جنس مخالف گرایش نشان داده‌اند. مذهب به دلیل آموزه‌هایی که در خود دارد، جوانان را از داشتن روابطی که می‌تواند موجب بروز رفتارهای نابهنجار اجتماعی گردد، پرهیز می‌دهد. بر عکس آن، کسانی هستند که بیشتر در فعالیت‌های بدن سازی و مدیریت بدن شرکت داشته‌اند و یا با دوستان بوده و در مهمانی‌ها شرکت می‌کرده‌اند، به همین علت، این فعالیت‌ها بیشتر مربوط به سبک‌های زندگی مدرن هستند. این دسته از افراد نگرش مثبت‌تری اظهار داشته‌اند. در این میان، کسانی هستند که در کتابخانه‌ها حضور می‌یافته و یا مشارکت‌های اجتماعی بیشتری داشته‌اند. کسانی که کمتر در

کتابخانه‌ها حضور داشته‌اند، تمایل بیشتری داشته‌اند، اما با افزایش حضور در کتابخانه‌ها تمایل آنها نیز بیشتر شده است. شاید به این دلیل که عوامل دیگری، همچون ارتباط با دوستان در کتابخانه و مانند آن تأثیر بیشتری بر آنها گذاشته است. همین امر در مورد مشارکت اجتماعی نیز می‌تواند صدق کند. افزایش تعاملات اجتماعی در محیط‌های مختلف شاید به آشنایی بیشتر بین دو جنس و سر آغاز دوستی با جنس مخالف می‌انجامد. ضرایب اتای جداول نشان می‌دهد که صرف غذا در فست فودها، رستوران‌ها و ... همچنین، حضور در مهمانی‌های دوستانه بیشتر از عناصر دیگر سازنده سبک زندگی، برقرارکننده رابطه با دوستی با جنس مخالف بوده‌اند. بنابراین، می‌توان تصور کرد که این محیط‌ها بستر مناسبتری برای یافتن دوست مخالف و همچنین، فشار گروهی است.

جدول شماره ۶ - آزمون تفاوت میانگین گرایش نسبت به دوست مخالف بر حسب اجزای سازنده سبک زندگی

متغیر	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	مقدار F	Sig F	ضریب اتا
ورزش‌های تناسب اندام	کمتر از ۱ ساعت در هفته	۳۰۱	۲۳/۱۵	۷/۱۷	۰/۰۵	۰/۰۹
	بین ۱ تا ۱۰ ساعت	۱۵۲	۲۴/۵۴	۵/۶۲		
	بیش از ۱۰ ساعت	۲۶	۲۵/۳۵	۶/۳۱		
انجام فعالیت‌های مذهبی	کمتر از ۱ ساعت در هفته	۲۷۴	۲۵/۰	۶/۸۴	۰/۰۰۰	۰/۱۹
	بین ۱ تا ۱۰ ساعت	۱۸۷	۲۱/۹۶	۵/۹۹		
	بیش از ۱۰ ساعت	۱۸	۲۲/۲۲	۶/۷۸		
با دوستان صرف غذا در فست فودها، کافی شاپ	کمتر از ۱ ساعت در هفته	۳۱۸	۲۲/۸۰	۶/۸۳	۰/۰۰۷	۰/۱۳
	بین ۱ تا ۱۰ ساعت	۲۵۷	۲۴/۱۰	۷/۱۷		
	بیش از ۱۰ ساعت	۹۳	۲۴/۸۵	۶/۰۳		
جستجوی لباس‌های جدید در فروشگاه‌های	کمتر از ۱ ساعت در هفته	۳۳۲	۲۳/۲۳	۶/۲۶	۰/۰۰۰	۰/۲۰
	بین ۱ تا ۱۰ ساعت	۱۳۸	۲۵/۳۳	۶/۳۱		
	بیش از ۱۰ ساعت	۱۵	۲۷/۹۳	۳/۲۸		
حضور در کتابخانه‌ها	کمتر از ۱ ساعت در هفته	۳۴۸	۲۴/۴۶	۶/۴۶	۰/۰۱۴	۰/۱۰
	بین ۱ تا ۱۰ ساعت	۱۳۱	۲۴/۶۸	۷/۷۱		
	بیش از ۱۰ ساعت	۱۵	۲۷/۲۰	۴/۲۸		
پرسه زدن بی‌هدف در خیابان‌ها	کمتر از ۱ ساعت در هفته	۳۹۸	۲۳/۱۱	۶/۲۵	۰/۰۰۰	۰/۱۷
	بین ۱ تا ۱۰ ساعت	۱۱۷	۲۱/۴۴	۶/۸۹		
	بیش از ۱۰ ساعت	۱۱	۲۳/۳۶	۷/۲۰		
آرایش مو	کمتر از ۱ ساعت در هفته	۳۷۶	۲۳/۴۶	۶/۸۹	۰/۰۰۰	۰/۱۷
	بین ۱ تا ۱۰ ساعت	۶۹	۲۷/۰۱	۸/۲۲		
	بیش از ۱۰ ساعت	۸	۲۴/۳۸	۶/۶۱		
استفاده از وسایل وزن کم کردن	کمتر از ۱ ساعت در هفته	۷۹	۲۲/۱۹	۵/۵۷	۰/۰۲۸	۰/۱۳
	بین ۱ تا ۱۰ ساعت	۸۸	۲۴/۲۰	۵/۸۴		
	بیش از ۱۰ ساعت	۱۴	۲۸/۱۴	۴/۸۰		
حضور در مهمانی دوستانه	کمتر از ۱ ساعت در هفته	۳۶۳	۲۲/۹۸	۶/۹۲	۰/۰۲۳	۰/۰۶
	بین ۱ تا ۱۰ ساعت	۲۹۸	۲۳/۶۷	۷/۱۴		
	بیش از ۱۰ ساعت	۱۰۰	۲۴/۹۵	۵/۹۹		
مشارکت در فعالیت‌های داوطلبانه	کمتر از ۱ ساعت در هفته	۳۸۵	۲۳/۹۸	۶/۷	۰/۰۰۰	۰/۲
	بین ۱ تا ۱۰ ساعت	۹۵	۲۶/۲۹	۵/۱۹		
	بیش از ۱۰ ساعت	۱۶	۲۴/۹۴	۵/۴۵		
	کمتر از ۱ ساعت در هفته	۷۸	۲۱/۵۹	۶/۳۱	۰/۰۰۲	۰/۱۳
	بین ۱ تا ۱۰ ساعت	۱۰	۲۷/۷	۴/۷۴		
	بیش از ۱۰ ساعت					

که تشویق دوستان اثر مثبتی بر رفتارهای پاسخگویان داشته است؛ لذا فرضیه فوق در سطح اطمینان ۹۹ درصد تأیید می‌شود. این رابطه بر اساس آزمون اتا بیانگر رابطه نسبتاً متوسط بین متغیر تشویق دوستان و متغیر وابسته بوده است.

جدول شماره ۷، نتایج بررسی تفاوت میانگین نگرش به دوست مخالف بر حسب تشویق دوستان آنها را نشان می‌دهد. آماره‌های جدول نشان می‌دهد پاسخگویانی که بیشتر تحت فشار گروهی هستند، تمایل بیشتری به داشتن دوست از جنس مخالف نشان داده‌اند ($t = -6/01$, $Sig = 0/000$). مشاهده می‌شود

جدول شماره ۷- تفاوت میانگین گرایش نسبت به دوست مخالف بر حسب تشویق دوستان

متغیرهای مستقل	تعداد موارد	میانگین	مقدار T	سطح اطمینان	ضریب اتا
تشویق نمی‌کنند	۱۸۳	۲۱/۳۶	-۶/۰۱	۰/۰۰۰	۰/۲۷۷
تشویق می‌کنند	۲۹۳	۲۵/۳۱			

می‌شود. متغیر سوم حضور در فست فودها، گردشگاه‌ها و پاساژهاست که رابطه این متغیر نیز با متغیر نگرش به دوستی با جنس مخالف نیز با ضریب پیرسون $r = 0/21$ و در سطح اطمینان ۹۹٪ تأیید می‌گردد. آخرین متغیر مشارکت‌های اجتماعی و فرهنگی با توجه به مقدار $r = -0/05$ و سطح معناداری دارای رابطه معناداری با متغیر وابسته نبود.

به منظور بررسی رابطه بین متغیرهای مرتبط با جهانی شدن با نگرش به دوستی با جنس مخالف از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. بر اساس نتایج جدول شماره ۸، همبستگی معنادار نسبتاً قوی و مثبت ($r = 0/34$, $Sig = 0/000$) بین میزان استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی مدرن و نگرش به دوستی با جنس مخالف وجود دارد. رابطه متغیر بعدی؛ یعنی توجه و مدیریت بدن نیز با ضریب پیرسون $r = 0/12$ و در سطح اطمینان ۹۵٪ تأیید

جدول شماره ۸- رابطه بین متغیرهای مرتبط با جهانی شدن و دوستی دختر و پسر

متغیر وابسته	متغیرهای مستقل
نگرش به دوستی با جنس مخالف	استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی مدرن
	توجه و مدیریت بدن
	حضور در فست فودها، گردشگاه‌ها و پاساژها
	مشارکت‌های اجتماعی و فرهنگی

یکی از مسائلی که مورد توجه این تحقیق بود، این مسأله بود که کسانی که درباره مسایل جنسی و بدنی با یکدیگر صحبت می‌کنند، تحت تأثیر چه عواملی قرار دارند. بر این اساس، این گروه را جدا کرده، به بررسی موردی آنها پرداختیم. بر اساس نتایج جدول شماره ۹، همبستگی ضعیفی ($r=0/09$) بین میزان استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی مدرن و گفتگو درباره این مسایل وجود داشت؛ هرچند این رابطه در سطح ۹۵ درصد اطمینان معنادار و مثبت بود. رابطه متغیر بعدی؛ یعنی توجه و مدیریت بدن با متغیر

مورد نظر با ضریب پیرسون $r=0/04$ مثبت است، اما معنادار نیست. متغیر سوم حضور در فست فودها، گردشگاه‌ها و پاساژهاست که رابطه این متغیر نیز با متغیر نگرش به دوستی با جنس مخالف، با ضریب پیرسون $r=0/12$ و سطح اطمینان ۹۹ درصد تأیید می‌گردد. آخرین متغیر مشارکت‌های اجتماعی و فرهنگی با توجه به مقدار $r=-0/06$ با متغیر گفتگوهای بدنی و جنسی، رابطه منفی و معکوس دارد و البته معنادار نبود.

جدول شماره ۹- رابطه بین متغیرهای مرتبط با جهانی شدن و گفتگو درباره مسایل بدنی و جنسی

متغیر وابسته	متغیرهای مستقل
گفتگو در باره مسایل بدنی و جنسی	
۰/۰۹۴*	استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی مدرن
۰/۰۴۹	توجه به بدن و مدیریت
۰/۱۲۹**	حضور در فست فودها، گردشگاه‌ها و پاساژها
-۰/۰۶۹	مشارکت‌های اجتماعی و فرهنگی

برای تبیین واریانس متغیر گرایش جوانان به دوستی دختر و پسر از تکنیک رگرسیون چند متغیره استفاده شد (جدول شماره ۱۰). در این معادله، ۱۱ متغیر به عنوان متغیر مستقل و نگرش جوانان به دوستی دختر و پسر به عنوان متغیر وابسته تحلیل شدند، که از میان این ۱۲ متغیر، ۴ متغیر فشار دوستان، سبک زندگی مذهبی، استفاده از ICT و فشار خانواده،

به ترتیب در مرحله اول تا چهارم داخل معادله باقی ماندند و متغیرهای دیگر از معادله خارج شدند. در این میان، متغیر فشار خانوادگی که در روابط دو متغیره، دارای رابطه‌ای معنادار با متغیر وابسته نبود، در معادله رگرسیونی دارای رابطه معنادار و منفی شده است. با توجه به مقدار $R^2=0/35$ این متغیرها در کل ۳۵ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند.

جدول شماره ۱۰- متغیرهای وارد شده در معادله رگرسیون برای تبیین واریانس نگرش جوانان به دوستی دختر و پسر

مراحل ورود	متغیر	R	R ^۲	مقدار F	Sig F	Beta	T	Sig. T
اول	فشار دوستان	۰/۴۰۴	۰/۱۶۳	۵۰/۳۸۶	۰/۰۰۰	۰/۳۱۹	۶/۱۱۲	۰/۰۰۰
دوم	سبک زندگی مذهبی	۰/۵۱۰	۰/۲۶۰	۴۵/۴۱۰	۰/۰۰۰	-۰/۳۰۴	-۶/۰۵۲	۰/۰۰۰
سوم	استفاده از ICT	۰/۵۸۷	۰/۳۴۴	۴۴/۹۲۰	۰/۰۰۰	۰/۲۹۷	۵/۶۸۷	۰/۰۰۰
چهارم	فشار خانواده	۰/۵۹۸	۰/۳۵۷	۳۵/۵۷۸	۰/۰۰۰	-۰/۱۱۵	-۲/۳۰۲	۰/۰۲۲

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر به بررسی عوامل مرتبط با روابط دوستی دختر و پسر، با تأکید بر فرایند جهانی شدن پرداخته است. برای این مقصود، پاسخ‌های ۵۳۱ جوان بین سنین ۱۵ تا ۲۹ سال در شهر شیراز در سال ۱۳۸۸ بررسی شد. بر اساس چارچوب نظری و مطالعات پیشین ۱۰ فرضیه استخراج گردید. برای جمع‌آوری داده‌ها از روش پیمایشی و پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل دو متغیره نشان‌دهنده آن است که هرچه میزان استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی نوین توسط جوانان بیشتر باشد، گرایش بیشتری به دوستی با جنس مخالف در بین آنها به وجود خواهد آمد. در مطالعات خارجی بیشتر بر روی دوستی در فضاهای مجازی بخصوص اینترنتی کار شده است و نشان داده‌اند که فضاهای مجازی، بر روی کیفیت دوستی و عشق تأثیر داشته است (Bridge, 2008; Hardie & Buzwell, 2006). البته، مطالعات دیگری بیانگر ضعیف شدن دوستی‌ها و عشق‌ها در فضای مجازی بوده‌اند (Cornwell & Landgren, 2007; Talmud, 2006). همچنین، کسانی که به سبک‌های جدید زندگی بیشتر

گرایش دارند تمایل بیشتری به دوستی با جنس مخاف ابراز داشته‌اند، ولی کسانی که بیشتر به سبک‌های مذهبی گرایش دارند، تمایل کمتری نشان داده‌اند. مطالعه موحد و عباسی نیز بیانگر رابطه منفی بین ارزش‌های دینی و دوستی دختر و پسر بوده است (موحد و عباسی، ۱۳۸۵).

با توجه به چارچوب نظری، فضاهای مجازی که بخشی از فرآیند جهانی شدن به شمار می‌روند، امکان ارتباط بدون نظارت دیگران را برای جوانان فراهم می‌کنند. بنابراین، نتیجه به دست آمده آن است که این فناوری‌ها، به ویژه تلفن همراه و اینترنت قابلیت اثرگذاری بر فرآیند اجتماعی شدن و روابط نقشی نوجوانان و جوانان را دارند (Braynt & Braynt, 2005; Weisskirch & Murphy, 2004).

همچنین، مطالعه حاضر نشان داد که فشار دوستان رابطه معنادار و مثبتی با متغیر وابسته داشته است، ولی فشار خانواده رابطه منفی داشته است. مطالعه پیشین نیز این نتیجه را تأیید می‌کند (موحد و عباسی، ۱۳۸۵). همچنین، مطالعات دیگری نیز بر تأثیر این دو عامل جامعه‌پذیری بر رفتارهای اجتماعی جوانان تأکید کرده‌اند (Agnew 1991; Menaker, 1994). یکی از

جدول شماره ۲، ۴۴ درصد گفته‌اند که در گفتگوهایشان با جنس مخالف در خصوص مسایل جنسی و یا بیش از ۶۰ درصد در به موضوع اندام و شکل ظاهری با طرف مقابل صحبت کرده‌اند. از سوی دیگر، بیش از ۲۸ درصد از جوانان از علل دوستی دختر و پسر را نابسامانی اجتماعی دانسته‌اند. البته، این نابسامانی می‌تواند خود را در تأخیر در ازدواج نیز نشان دهد.

بر این اساس، به نظر می‌رسد که مسئولان مرتبط با جوانان باید از راه‌های گوناگون بکوشند جوانان را از خطرهای این دوستی‌ها آگاه ساخته، مغایرت آنها را با ارزش‌های ملی و اسلامی حاکم بر جامعه گوشزد نمایند. همچنین، لازم است که این نوع دوستی‌ها با دادن آموزش‌های صحیح هدایت شوند تا در بستر سالم و مناسبی قرار گیرند، زیرا اطلاع از ویژگی‌های شخصیتی طرف مقابل قبل از ازدواج لازم و ضروری است. از سوی دیگر، لازم است جوانان از ارزش و اهمیت ازدواج و تشکیل خانواده - چه در سطح فردی و چه در سطح اجتماعی - آگاهی لازم را پیدا کنند. همچنین، ضروری است مسئولان برای ساده کردن شرایط ازدواج و مقدمات آن، اقدامات لازم را - هم به لحاظ قانونی و هم به لحاظ فرهنگی - به عمل آورند و در این زمینه فرهنگ‌سازی کنند.

منابع

- ۱- باندورا، آ. (۱۳۷۲). *نظریه یادگیری اجتماعی*، ترجمه فرهاد ماهر، شیراز: راهگشا.
- ۲- جوکار، ب. (۱۳۸۳). "مقایسه نگرش دانشجویان دانشکده‌های علوم انسانی و مهندسی دانشگاه شیراز

نتایج تحقیق، دال بر آن بود که پسرها بیشتر از دخترها تمایل به دوستی با جنس مخالف دارند. همین‌الگو در تحقیقی که توسط جوکار بر روی دانشجویان برخی از دانشکده‌های دانشگاه انجام شده بود نیز به دست آمد (جوکار، ۱۳۸۳).

به طور کلی، همچنانکه مشاهده شد، در فرآیند جهانی شدن برخی از الگوهای رفتاری از طریق فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی نوین از فرهنگی به فرهنگ‌های دیگر گسترش یافته است. این امر موجب شکل گرفتن سبک‌های جدیدی از زندگی شده است. حاصل این فرآیند به وجود آمدن هویت‌های جدید در میان جوانان است که گاهی با ارزش‌ها و هنجارهای پذیرفته شده در جامعه و نظام دینی حاکم در جامعه همخوانی ندارند. این فرآیند موجب شده است تا شاهد رفتارهای گوناگونی در جامعه باشیم که در دوستی دختر و پسر و در اهداف و نگرش‌های نسبت به این دوستی‌ها خود را نشان دهد.

رفتارهای دوستی دختر و پسر در چند دهه اخیر در ایران گسترش یافته و هر چه به زمان حال نزدیک می‌شویم، آن را بیشتر احساس می‌کنیم؛ به گونه‌ای که یکی از دغدغه‌های مسئولان نظام جمهوری اسلامی را به خود اختصاص داده است. به نظر می‌رسد که این رفتار از زمینه و بستر فرهنگی خود خارج شده و با ورود به زمینه فرهنگی ایران سعی در همنشینی و رقابت با سایر الگوهای ارتباطی بین زن و مرد، همچون ازدواج دارد، به گونه‌ای که اگر چاره‌ای برای معضل تأخیر در ازدواج دیده نشود، می‌توان شاهد رفتارهای مختلفی از جانب جوانان در ارتباط با دوستی دختر و پسر بود که هم اکنون در غرب شاهد آن هستیم. باید توجه داشته باشیم که بنا به آماره‌های

- ۱۱- موحد، م. و عباسی شوازی، م.ت. (۱۳۸۵). بررسی رابطه جامعه‌پذیری نگرش دختران به ارزش‌های سنتی و مدرن در زمینه روابط بین شخصی دو جنس پیش از ازدواج، *مجله مطالعات زنان*، دانشگاه الزهراء، سال ۴، ش ۱، صص ۱-۳۴.
- ۱۲- هلد، د. و آنتونی مک گرو. (۱۳۸۲). *جهانی شدن و مخالفان آن*، ترجمه عرفان ثابتی، تهران: ققنوس.
- 13- Agnew, R. (1991), "The interactive effects of peer variables on delinquency, *American Journal of Criminology*, vol. 29, No. 1, pp. 47-72.
- 14- Bridge, Adam (2008), Real friends: how the Internet can foster friendship, *Ethics and Information Technology*, vol. 10, pp: 71-79.
- 15- Brayant, P. & Brayant, J.A. (2005), "Adolescents and the internet." *Adolescent Medicine Clinics*, Vol. 16, No. 2, p.413.
- 16- Chaney, D. (1996), *Lifestyle*, London, Routledge.
- 17- Cornwell, B, Lundgren, D.C. (2001), Love on the Internet: involvement and misrepresentation in romantic relationships in cyberspace vs. real space. *Computers in Human Behavior*, vol. 17, pp: 197-211.
- 18- Fehr, B. (1996), *Friendship processes*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- 19- Gross, N. (2002), Intimacy as a double – edge phenomenon? An empirical test of Giddens, *Social Forces*, Vol. 81, No.2, pp.531-555.
- 20- Hardie, E. & S. Buzwell. (2006), Finding Love Online: The Nature and Frequency of Australian Adults' *Internet Relationships*, *Australian Journal of Emerging Technologies and Society*, Vol. 4, No. 1, pp: 1-14.
- 21- Hartup, W.W. (1975), "The origins of friendships. In M. Lewis & L.A. Rosenblum (eds.), *Friendship and Peer Relations* (pp.11-26). New York: John Wiley.
- 22- Hays, R.B. (1988), "Friendship". In S.W. Duck (Ed.), *Handbook of Personal Relationships: Theory, Research and Interventions*, (pp. 391-408). New York: John Wiley.
- 23- Hiller, H. H. and Tara M. Franz (2004), "New ties, old ties and lost ties: The use of the

- به دوستی دختر و پسر"، *مجموعه مقالات سمینار سراسری بهداشت روانی دانشجویان*، دانشگاه تربیت مدرس، صص ۹۱-۹۲
- ۳- حجازی، ا.وس. فرتاش. (۱۳۸۵). تفاوت‌های جنسیتی در سبک‌های هویت، تعهد هویت و کیفیت دوستی، پژوهش زنان، ش ۳، صص.
- ۴- خواجه نوری، ب. (۱۳۸۵). بررسی رابطه مؤلفه‌های جهانی شدن و مشارکت اجتماعی زنان، مطالعه موردی: تهران، شیراز و استهبان رساله دکتری دانشگاه شیراز.
- ۵- دهقان، ع. و م. نیکبخش. (۱۳۸۵). مطالعه شیوه رفتار افراد در محیط مجازی، شکل‌گیری روابط صمیمانه در اتاق گپ زنی اینترنت، *فصلنامه انجمن ایران مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، ش ۶.
- ۶- عارفی، م. ش. نوایی نژاد و ب. ثنائی. (۱۳۸۳). بررسی رابطه بین سبک‌های دل‌بستگی با کیفیت دوستی در دانش‌آموزان دبیرستانی شهر کرمانشاه، تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره، ج ۵، ش ۱۸، صص. ۹-۳۲
- ۷- فاضلی، م. (۱۳۸۲). *مصرف و سبک زندگی*، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- ۸- گیدنز، آ. (۱۳۷۸). *تجدد و تشخیص*، ترجمه ناصر موفقیان، تهران: نشر نی.
- ۹- گیدنز، آ. (۱۳۷۷). *پیامدهای مدرنیته*، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: نشر نی.
- ۱۰- موحد، م.، عباسی شوازی، م.ت. و هاشمی نیاز. (۱۳۸۸). *ناهمگونی جنسیتی، نگرش افراد و ارتباط دختران و پسران در دانشگاه، مطالعات راهبردی زنان*، سال یازدهم، ش ۴۴، صص ۳۶-۷۲.

Cyber psychology & Behavior, Vol. 10, No. 4.

36- Weisskirch, R.S., & Murphy, L.C. (2004), "Friends, Pron, Punk: Sensation seeking in personal relationships, internet activities, and music performances among college friends." *Adolescence*, Vol. 39, No. 54, 13.

internet in diaspora"., *New Media & Society*, Vol. 6, No. 6, pp. 731-752.

24- Hinde, R.A. (2007), *Bending the Rules, Morality in the Modern World from Relationships to Politics and War*, Oxford University Press.

25- Hinde, R.A. (1979), *Towards Understanding Relationships*, London: Academic Press.

26- Lin, Nan (1978), *Foundations of Social Research*, New York: McGraw Hill.

27- Menaker, J. (1994), "Factors Affecting school vandalism and violence, *Journal of National Organization on Legal Problems of Education*, vol. 37, No. 55, pp. 17-19 .

28- Mesch, G. & I. Talmud. (2006), The Quality of Online and Offline Relationships: The Role of Multiplexity and Duration of Social Relationships. *The Information Society*, vol. 22, pp: 137-148,

29- Pagano, M.E. & B. J. Hirsch. (2007), " Friendships and Romantic Relationships of Black and White Adolescents", *J Child Fam Stud*, Vol. 16, pp. 347-357.

30- Peterson, J. L., Moore, K. A., & Furstenberg, F. F. (1991), Television viewing and early initiation of sexual intercourse: Is there a link? *Journal of Homosexuality*, Vol. 21, No. 1-2, pp. 77-91.

31- Postmes, T., Russel Spears (2002), " Behavior Online: Does anonymous computer communication reduce gender inequality?" *Personality and social Psychology Bulletin*, Vol. 28, No. 8, pp. 1073-1082.

32- Rawlins, W.K. (1992), *Friendship Matters*, Hawthorne, NY: Aldine de Gruyter.

33- Steel J (1999), "Teenage Sexuality and Media Practice: Factoring in the Influences of Family, Friends and School". *Journal of Sex Res.*, Vol.36, No. 4, pp. 331-341.

34- Whitty, M.T. (2008), Liberating or debilitating ? An examination of romantic relationships, sexual relationships and friendships on the Net, *Computers in Human Behavior*, vol. 24 pp: 1837-1850

35- Ye .Jiali (2007), Attachment Style Differences in Online Relationship Involvement: An Examination of Interaction Characteristics and Relationship Satisfaction.